

МІНІСТЕРСТВО НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ**НАКАЗ****25.01.2012 № 67**

**Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
14 лютого 2012 р.
за № 226/20539**

**Про затвердження Загальних вимог стосовно забезпечення
роботодавцями охорони праці працівників**

Відповідно до статті 28 Закону України «Про охорону праці», підпункту 41 пункту 4 Положення про Міністерство надзвичайних ситуацій України, затвердженого Указом Президента України від 06.04.2011 № 402, **НАКАЗУЮ:**

1. Затвердити Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників, що додаються.
2. Скасувати наказ МНС України від 26.12.2011 № 1350 «Про затвердження Загальних вимог стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників».
3. Державній службі гірничого нагляду та промислової безпеки:
 - 3.1. У встановленому порядку забезпечити подання цього наказу на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.
 - 3.2. У встановленому порядку внести наказ до Державного реєстру нормативно-правових актів з питань охорони праці.
4. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.
5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Голову Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України Хохотву О.І.

Міністр**В. Балага**

Перший віце-прем'єр-міністр України -
Міністр економічного розвитку
і торгівлі України

А.П. Ключев

Перший заступник Керівника
Спільного представницького органу
всеукраїнських профспілок
та профспілкових об'єднань

Г. Осовий

Директор виконавчої дирекції
Фонду соціального страхування

від нещасних випадків на виробництві
та професійних захворювань України

Ю. Мельников

Голова Державної інспекції
техногенної безпеки України

Е.М. Улинець

Голова Державної інспекції
ядерного регулювання України

О.А. Миколайчук

Заступник Міністра
охорони здоров'я України

О.К. Толстанов

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ МНС України
25.01.2012 № 67

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
14 лютого 2012 р.
за № 226/20539

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці

працівників

I. Сфера застосування

1.1. Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників (далі - Вимоги) встановлюють вимоги щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці шляхом належного облаштування робочих місць і виробничих, санітарно-побутових та інших приміщень на підприємстві, в установі, організації (далі - підприємство), безпечного використання працівниками засобів праці, забезпечення навчання працівників і залучення їх до вирішення питань охорони праці, регулювання взаємовідносин з охорони праці між підприємствами у випадку залучення до виконання робіт працівників інших підприємств.

1.2. Дія цих Вимог поширюється на всіх суб'єктів господарювання незалежно від форм власності і видів діяльності.

1.3. Ці Вимоги не стосуються питань, пов'язаних з вимогами державних санітарних норм та правил.

1.4. Терміни, що застосовуються у цих Вимогах, мають такі значення:

засоби праці - будь-які машини, механізми, пристрої, устаткування, транспортні засоби, які застосовуються під час роботи;

застосування засобів праці - будь-яка діяльність, що проводиться за допомогою засобів праці: вмикання або вимикання, використання, транспортування, ремонт, перебудова, контроль і підтримання в робочому стані, включаючи, зокрема, очищення;

мобільні засоби праці - засоби праці, які в процесі виконання робіт пересуваються разом з працівником (ами), що їх використовує (ють);

небезпечна зона - простір всередині і/або навколо засобу праці, в якому існує загроза для безпеки або здоров'я працівника, що в ньому перебуває;

робоча зона - визначений простір, у якому розташовані робочі місця постійного або тимчасового перебування працівника під час його трудової діяльності;

робоче місце - місце постійного або тимчасового перебування працівника під час його трудової діяльності.

II. Вимоги щодо організації та забезпечення безпеки на робочих місцях

2.1. На підприємстві повинні бути створені для кожного працівника здорові і безпечні умови праці. При цьому необхідно дотримуватись таких основних принципів запобігання небезпекам:

виключення небезпек, якщо це є можливим і реальним;

обмеження небезпек, яких уникнути неможливо;

усунення небезпек у їх першоджерелах, виключення або максимальне обмеження впливу небезпечних і шкідливих виробничих чинників;

забезпечення пріоритету колективних засобів захисту над індивідуальними;

врахування людського фактора, зокрема під час вибору засобів виробництва, технології, організації праці, устаткування робочих місць тощо.

2.2. Працівники мають бути проінформовані та проінструктовані щодо дій, необхідних у разі виникнення на підприємстві аварійних ситуацій, пов'язаних з безпосередньою загрозою для їх життя і здоров'я, та про вжиті або такі, що мають бути вжитими, запобіжні і захисні заходи.

Роботодавець забезпечує повну і вичерпну інформацію працівників та їх уповноважених представників з питань охорони праці про можливі небезпечні ситуації, про вжиті заходи для їх запобігання або їх ліквідації та про дії працівників у аварійних ситуаціях.

Для забезпечення належного виконання цих заходів роботодавець призначає відповідальних осіб, забезпечує їх підготовку і спорядження відповідно до небезпечності виробництва, масштабів і специфіки підприємства.

2.3. Роботи підвищеної небезпеки виконуються за нарядами-допусками, оформленими в установленому порядку.

2.4. У разі виникнення на підприємстві надзвичайних ситуацій і нещасних випадків роботодавець повинен вжити термінових заходів для евакуації працівників, надання першої медичної допомоги потерпілим, локалізації і ліквідації аварії або пожежі, усунення їх наслідків, за необхідності залучити зовнішні служби невідкладної медичної допомоги, професійні аварійно-рятувальні служби, підрозділи пожежної охорони.

2.5. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, а також учнів, курсантів, слухачів та студентів навчальних закладів під час трудового і професійного навчання здійснюються відповідно до Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/10511.

2.6. У випадках, коли діяльність кількох суб'єктів господарювання здійснюється одночасно на одній території або в одній робочій зоні, має бути налагоджено співробітництво між ними, взаємне інформування, координація дій та осіб, які відповідають за невиконання вимог охорони праці, з урахуванням характеру діяльності щодо захисту від небезпек та запобігання їм відповідно до чинного законодавства.

Залучені працівники інших підприємств повинні пройти медичний огляд та інструктаж з охорони праці з урахуванням специфіки умов праці на підприємстві, що приймає залучених працівників. Таким працівникам повинні бути надані необхідні засоби індивідуального захисту.

2.7. Залучення працівників до вирішення питань охорони праці здійснюється профспілковими організаціями підприємства відповідно до статті 42 Закону України «Про охорону праці». У разі відсутності на підприємстві професійної спілки громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснюється уповноваженими найманими працівниками особами з питань охорони праці відповідно до Типового положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці, затвердженого наказом Держгірпромнагляду України від 21.03.2007 № 56, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.04.2007 за № 316/13583.

III. Вимоги щодо облаштування робочих зон

1. Загальні вимоги

1.1. Конструкція і міцність будівель та споруд, призначених для розміщення робочих зон, повинні відповідати їх призначенню, зокрема забезпечувати:

справний робочий стан устаткування і захисних пристроїв у робочих зонах, сприятливі умови для усунення виявлених несправностей, які можуть негативно вплинути на безпеку і здоров'я працівників;

регулярне очищення робочих зон і їх устаткування, особливо в закритих робочих приміщеннях, для забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов;

можливість регулярного контролю і перевірок здатності функціонування захисних засобів і пристроїв, призначених для запобігання небезпеці або її усунення.

Конструкція та монтаж електричного устаткування повинні відповідати вимогам протипожежної безпеки, вибухобезпеки та захисту людей від нещасних випадків внаслідок контакту з ним.

Під час вибору електричних засобів праці і захисних пристроїв, а також напруги живлення повинні враховуватись вплив зовнішніх умов і професійна кваліфікація персоналу, який матиме доступ до деталей устаткування.

1.2. Шляхи евакуації, аварійні виходи і підходи до них повинні бути вільними від будь-яких предметів, надавати можливість найкоротшого шляху на зовнішній простір або до безпечної зони і мати належні позначення (сигнальними кольорами, дороговказами, написами, знаками безпеки тощо) відповідно до Технічного регламенту знаків безпеки і захисту здоров'я працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.11.2009 № 1262 (далі - Технічний регламент).

Шляхи евакуації і аварійні виходи мають забезпечуватися евакуаційним освітленням відповідно до вимог будівельних норм та правил улаштування електроустановок. Світильники евакуаційного освітлення повинні вмикатися з настанням сутінків у разі перебування в приміщеннях працівників.

Працівникам забезпечується можливість швидко і в повній безпеці залишити всі робочі місця.

Кількість, розташування і розміри шляхів евакуації і аварійних виходів визначаються відповідно до використання, облаштування і розмірів робочих зон, а також максимально можливої кількості осіб, що можуть там перебувати відповідно до СНиП 2.09.04-87 «Административные и бытовые здания» (далі - СНиП 2.09.04-87) та СНиП 2.09.02-85 «Производственные здания» (СНиП 2.09.02-85).

Двері аварійних виходів повинні відкриватись назовні і замикатись так, щоб у випадку необхідності будь-яка особа могла легко і швидко їх відкрити без застосування додаткових засобів.

1.3. Рівень пожежної безпеки робочих зон, приміщень та інженерного устаткування повинен відповідати вимогам Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МНС України від 19.10.2004 № 126, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 4.11.2004 за № 1410/10009 (НАПБ А.01.001 - 04), та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

1.4. Облаштування всіх робочих зон повинно проводитись з урахуванням вимог Законів України «Про охорону праці», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» та постанови Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 70 «Про реалізацію статей 19 і 20 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні».

Доступними для користування працівників з обмеженими фізичними можливостями повинні бути двері, переходи, сходи, душові приміщення, умивальники, туалети, якими вони користуються.

2. Додаткові вимоги до робочих зон у приміщеннях

2.1. У закритих робочих приміщеннях повинно бути достатньо придатного для дихання повітря з урахуванням граничних допустимих концентрацій шкідливих речовин, характеру робочого процесу і фізичних потреб організму працівників з розрахунку на максимально можливу їх кількість під час роботи відповідно до передбаченого технологічного процесу.

Робочі місця, де можливе виділення пилу та небезпечних газів, мають бути обладнані вентиляційними пристроями, які повинні бути постійно готовими до роботи.

Будь-які порушення у системі вентиляції повинні відображатись попереджувальними сигнальними пристроями.

Установки для кондиціювання повітря або механічні вентиляційні установки під час їх роботи не повинні створювати для працівників протягів.

2.2. Упродовж робочого часу в робочих приміщеннях забезпечується мікроклімат, що відповідає фізіологічним потребам організму працюючих, із врахуванням енергетичних витрат на виконувану роботу згідно з ДСН 3.3.6.042-99 «Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень».

У приміщеннях для відпочинку, для чергового персоналу, їдальнях, приміщеннях санітарно-побутового призначення і для надання медичної допомоги температура повинна відповідати призначенню цих приміщень відповідно до СНиП 2.09.04-87.

2.3. Освітлення робочих зон повинно відповідати вимогам ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення», затверджених наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 15.05.2006 № 168.

Робочі зони, в яких працівникам у випадку відключення штучного освітлення може загрожувати небезпека, обладнуються достатнім аварійним освітленням.

2.4 Підлоги приміщень не повинні мати нерівностей, отворів або небезпечних ухилів, вони повинні бути міцними, нерухомими і неслизькими.

Поверхня підлоги, стелі і стін повинна забезпечувати можливість її очищення і оновлення відповідно до вимог гігієни.

Прозорі або світлопроникні стіни, зокрема скляні перегородки, у приміщеннях або там, де розміщені робочі місця і переходи, повинні мати добре видні знаки або написи на рівні очей, виготовлятися з безпечного матеріалу або бути відгородженими від робочих місць і переходів таким чином, щоб запобігти контакту працівників з ними і можливому травмуванню осколками.

2.5. Вікна, зокрема вікна верхнього світла, і вентиляційні отвори повинні забезпечувати працівникам можливість безпечно їх відкривати, закривати і регулювати. Вони повинні мати таку конструкцію, щоб у відкритому стані не створювати небезпеку для працівників.

Вікна, в тому числі вікна верхнього світла, повинні мати конструкцію, або пристрої, які б забезпечували можливість їх очищати без створення небезпеки для працівників, що проводять очищення, а також для працівників, що перебувають поблизу.

Усі вікна і скляні перегородки повинні забезпечувати можливість захисту робочих зон від надмірного сонячного світла.

2.6. Розташування, кількість, розміри дверей і воріт та матеріали, з яких вони виготовлені, визначаються характером використання приміщень або робочих зон.

Прозорі двері повинні мати знаки або написи на рівні людських очей.

Двері і ворота, що обертаються, повинні бути прозорими або мати прозорі вікна.

Якщо прозорі або світлопропускні частини дверей чи воріт виготовлені з матеріалу, що не має належної міцності, і є небезпека травмування працівників осколками, слід захистити ці частини для запобігання травмуванню людей від контакту з ними.

Розсувні двері повинні мати захист від обривання або випадіння.

Двері або ворота, що відкриваються догори, повинні мати захист від падіння.

Двері, розташовані на шляхах евакуації, повинні бути позначені відповідно до Технічного регламенту і конструктивно забезпечені можливістю відкрити їх зсередини у будь-який момент без спеціальних допоміжних засобів. За наявності працівників у робочих зонах ці двері не повинні замикатись.

У безпосередній близькості до воріт, призначених для проїзду транспортних засобів, повинні знаходитись постійно доступні і належним чином позначені двері для проходу працівників, за винятком випадків, коли прохід є небезпечним для працівників.

Двері і ворота, що мають привод, повинні:

рухатись так, щоб не створювати загрози для працівників;

бути устатковані добре видимими і легко доступними аварійними вимикачами, повинна бути забезпечена можливість відкрити їх вручну, якщо вони не відкриваються автоматично у разі відключення енергопостачання;

бути устатковані пристроями, що надійно фіксували б їх у відкритому положенні.

2.7. Шляхи пересування, включаючи сходи, стаціонарні переходи, рампи для навантажувальних і розвантажувальних робіт, повинні бути позначені відповідними знаками, мати необхідну дорожню розмітку та дороговкази, бути так розташовані і мати такі розміри, щоб прохід або проїзд по них був легким і безпечним і при цьому не створювалась загроза для працівників, що працюють поблизу.

Розміри транспортних шляхів, призначених для пересування осіб і/або вантажів, повинні визначатись чисельністю можливих користувачів і характером виробництва.

Якщо на підприємстві застосовуються транспортні засоби, працівникам повинна бути забезпечена можливість проходу на безпечній відстані пішохідними доріжками.

Шляхи, призначені для руху транспортних засобів, повинні бути устатковані дверима, ворітьми, пішохідними доріжками і сходовими переходами.

Якщо характер роботи і устаткування приміщень обумовлюють необхідність захисту працівників від транспортних засобів, пов'язані з цим обмеження повинні бути позначені.

Якщо в робочих зонах є обумовлені характером роботи небезпечні місця, в яких існує небезпека падіння працівників або падіння предметів на них, ці місця повинні бути устатковані пристосуваннями для запобігання такій небезпеці, а також доступу сторонніх працівників до цих місць.

Для захисту працівників, які за характером своєї роботи змушені перебувати у небезпечних місцях робочої зони, повинні бути вжиті відповідні запобіжні заходи.

Небезпечні місця повинні мати добре видні позначення відповідно до Технічного регламенту.

2.8. Ескалатори і траволатори повинні бути устатковані необхідними захисними пристроями, а також добре видимими і легко доступними для працівників засобами аварійної зупинки.

2.9. Рампи для навантажувальних і розвантажувальних робіт повинні мати не менше одного виходу для працівників і огорожувальні конструкції, що унеможливають падіння мобільних засобів праці.

Рампи великої довжини повинні мати виходи на кожному з кінців.

Рампи, пірси, причали, на яких працюють транспортні засоби, повинні бути устатковані колесовідбійними пристроями, за винятком місць, де ці пристрої перешкоджатимуть виконанню технологічного процесу.

2.10. Робочі приміщення повинні мати достатню площу і висоту, а також достатній вільний простір для того, щоб працівники мали свободу рухів під час роботи і могли виконувати її без шкоди для власної безпеки і здоров'я відповідно до СНиП 2.09.04-87 та СНиП 2.09.02-85 .

3. Додаткові вимоги до робочих зон на відкритому повітрі

3.1. Робочі місця, переходи, устаткування, розміщене на відкритому повітрі, які використовуються працівниками під час роботи або до яких вони повинні мати доступ, мають бути так устатковані, щоб вхід і в'їзд, а також вихід і виїзд до них були безпечними.

3.2. Положення пунктів 2.7 і 2.9 глави 2 цього розділу застосовуються також і для головних шляхів пересування на відкритій території підприємства (шляхи сполучення між робочими місцями), а також для шляхів пересування, якими користуються при регулярному технічному обслуговуванні устаткування і нагляді за ним, а також рамп для навантажувальних робіт.

3.3. Робочі зони на відкритому повітрі повинні мати штучне освітлення, якщо природного світла недостатньо.

Якщо працівники працюють на відкритому повітрі, їх робочі місця повинні бути обладнані так, щоб працівники:

були захищені від погодних впливів, від небезпеки падіння і від падіння предметів на них;

були захищені від впливу шуму, рівень якого перевищує допустиму межу, а також впливу інших шкідливих факторів виробничого і навколишнього середовища (газів, випарів, пилу);

у випадку небезпеки могли швидко залишити своє робоче місце або одержати допомогу.

IV. Вимоги щодо облаштування невиробничих приміщень

4.1. Розміри і облаштування невиробничих приміщень повинні відповідати вимогам СНиП 2.09.04-87.

4.2. Приміщення для відпочинку повинні мати розміри, які відповідають максимальній змінній чисельності працівників і устатковані столами і місцями для сидіння зі спинками.

Приміщення для відпочинку повинні бути ізольовані від місць для паління.

Якщо для виробничого процесу необхідні регулярні і часті перерви, під час яких зберігається готовність до роботи, і приміщення для відпочинку відсутнє, працівникам надаються в розпорядження інші приміщення, які відповідали б вимогам санітарно-гігієнічних норм і в яких працівники могли б перебувати під час готовності до роботи, якщо це необхідно для їх безпеки і здоров'я.

4.3. Працівники забезпечуються приміщеннями для переодягання, якщо для виконання роботи згідно з вимогами гігієни необхідно використовувати спецодяг.

Приміщення для переодягання повинні мати достатні розміри, обігріватись, бути легкодоступними і устаткованими сидіннями і підлоговими килимками.

Шафи для зберігання одягу кожного окремого працівника під час його роботи повинні замикатися на ключ.

Шафи для спецодягу повинні бути відокремлені від шаф для особистого одягу, якщо цього вимагають обставини (наприклад, наявність шкідливих речовин, вологість, бруд).

Для чоловіків і жінок повинні бути надані окремі приміщення для переодягання або роздільне використання цих приміщень.

Якщо немає необхідності у спеціальних приміщеннях для переодягання, кожному працівникові повинно бути надане окреме місце для зберігання особистого одягу під замком.

4.4. Працівникам повинна бути надана у користування достатня кількість душових приміщень, кімнати для вмивання, якщо це необхідно, виходячи з характеру роботи або вимог гігієни, а також забезпечується належна кількість туалетів згідно з санітарно-гігієнічними нормами.

Для чоловіків і жінок необхідно передбачити окремі кімнати для вмивання та душові приміщення або роздільне користування ними.

Душові приміщення повинні мати достатні розміри, обігріватись, мати холодну і гарячу воду, щоб кожен працівник міг без труднощів помитись відповідно до вимог гігієни.

Якщо немає потреби в душах, повинна бути забезпечена достатня кількість належних пристосувань для вмивання проточною водою (за необхідності - теплою) поблизу від робочих місць і приміщень для переодягання.

Якщо душові, кімнати для вмивання і кімнати для переодягання розміщені окремо одна від одної, між ними повинно бути зручне сполучення.

Для чоловіків і жінок повинні бути облаштовані окремі туалети або забезпечено роздільне користування ними, для жінок - облаштовані кімнати гігієни жінки і/або створені умови для проведення гігієнічних заходів.

4.5. За рішенням роботодавця створюється одне або кілька приміщень для надання першої медичної допомоги, забезпечених необхідним устаткуванням і матеріалами.

Ці приміщення повинні мати позначення відповідно до Технічного регламенту.

Крім того, засоби, необхідні для надання першої допомоги, повинні бути в наявності у всіх тих місцях, де цього вимагають умови праці.

Місця, де знаходяться ці засоби, повинні бути легкодоступними і відповідним чином позначеними.

V. Вибір безпечних засобів праці

1. Загальні вимоги

1.1. Органи керування засобом праці, який може створити небезпеку, мають бути добре видні і за необхідності належним чином позначені.

Ці органи керування повинні відповідати вимогам ергономіки і бути розміщені таким чином, щоб їх використання не створювало додаткової небезпеки.

Особи, які працюють біля головного пульта керування, повинні мати можливість упевнитись у відсутності людей у небезпечних зонах. Якщо це неможливо, повинна бути передбачена автоматична захисна система з акустичною сигналізацією. Працівник, якому загрожує небезпека, обумовлена пуском у дію або зупинкою засобу праці, повинен мати час і/або можливість швидко її уникнути.

Система керування повинна бути надійною. Під час її вибору слід враховувати вірогідність відмови, поломки і заклинювання у передбачуваних умовах експлуатації.

1.2. Приведення засобу праці у дію повинно бути можливим тільки за умови цілеспрямованих дій за допомогою призначеної для цього системи керування, яка повинна забезпечити приведення засобу праці в дію після зупинки незалежно від причини цієї зупинки.

Ці вимоги не стосуються поновлення роботи або зміни параметрів під час виконання передбачених технологічним процесом наказів автоматичного керування.

1.3. Система керування кожним засобом праці повинна забезпечувати надійне вимикання всього засобу праці.

Кожне робоче місце повинно бути обладнане системою керування, яка забезпечувала б залежно від рівня небезпеки зупинку дії всього засобу праці або тільки його певної частини з тим, щоб привести його у безпечний стан.

Наказ оператора про зупинку дії засобу праці повинен бути вищого рівня, ніж наказ про приведення його в дію. Одночасно з припиненням дії засобу праці або його небезпечної частини енергопостачання приводів повинно бути перервано.

1.4. Механізовані засоби праці повинні бути устатковані пристосуваннями для аварійної зупинки з урахуванням небезпеки, яку ці засоби спричиняють, і тривалості необхідної при цьому зупинки.

1.5. Будь-який засіб праці, використання якого пов'язане з небезпекою, спричиненою предметами, які падають або викидаються, мусить бути устаткований пристроями для захисту від цієї небезпеки.

1.6. Засоби праці і їх деталі повинні бути закріплені або стабілізовані іншим чином, якщо це необхідно для безпеки і захисту здоров'я працівників.

1.7. Якщо є небезпека поломки певної деталі засобу праці або утворення осколків, при чому може виникнути суттєва загроза для безпеки або здоров'я працівників, необхідно вжити належних захисних заходів.

1.8. Якщо існує небезпека нещасного випадку через механічний контакт працівника з рухомими деталями засобу праці, цей засіб повинен бути оснащений додатковими захисними пристроями, які обмежували б доступ до небезпечної зони або зупиняли б рухомі деталі у разі наближення людини до небезпечної зони.

Захисні пристрої:

повинні мати стабільну конструкцію;

не повинні спричиняти додаткових небезпек;

повинні мати таку конструкцію, яка виключала б можливість їх обійти або навмисно вивести з ладу;

повинні розташовуватись на достатній відстані від небезпечної зони;

не повинні, наскільки це можливо, обмежувати спостереження за робочим процесом;

повинні забезпечувати доступ працівників для встановлення або заміни деталей, а також для здійснення контролю за можливістю без демонтажу захисних пристроїв; при цьому доступ сторонніх осіб не допускається.

1.9. Дуже гарячі або дуже холодні деталі засобу праці повинні бути, якщо це потрібно, обладнані захисними пристроями, які б запобігали контакту працівників з відповідними деталями або небезпечному наближенню до них.

1.10. Працівникам не допускається використовувати засоби праці в тих робочих процесах і в тих умовах, для яких він не призначений.

Технічне обслуговування повинно проводитись після зупинки засобу праці. Якщо зупинка неможлива, повинні бути вжиті належні захисні заходи або роботи повинні виконуватись за межами небезпечної зони.

Записи в журналі технічного обслуговування і нагляду повинні відображати стан засобів праці на час їх останнього огляду.

1.11. Під час проведення експлуатаційних і монтажних робіт, а також технічного обслуговування засобу праці повинен бути забезпечений безпечний доступ до всіх необхідних для цього місць, перебування в яких повинно бути безпечним.

1.12. Кожний механізований засіб праці повинен бути устаткований добре видними пристроями для роздільного відключення від кожного окремого джерела енергії.

У разі поновлення живлення не повинно виникати небезпеки для працівників, що користуються засобом праці.

1.13. У кожному засобі праці повинен бути передбачений захист працівників від небезпеки, спричиненої дією вогню або нагрівом засобу праці, виділенням продуктів у вигляді газу, пилу, рідин, випарів тощо, які в засобі праці виробляються, використовуються або зберігаються.

1.14. У кожному засобі праці повинен бути передбачений захист від небезпеки вибуху самого засобу праці або речовин, які ним виробляються, в ньому використовуються або зберігаються.

1.15. У кожному засобі праці повинен бути передбачений захист працівників від прямого або непрямого контакту з електричним струмом.

2. Додаткові вимоги щодо вибору мобільних засобів праці

2.1. Мобільні засоби праці, які пересуваються разом з працівником (працівниками), повинні мати таку конструкцію, щоб небезпека для працівників під час переїзду була максимально знижена.

Це стосується також небезпеки від контакту працівників з колесами, ланцюгами тощо, а також защемлення ними.

2.2. Якщо може виникнути небезпека через раптове блокування пристосувань для передачі енергії між мобільним засобом праці і її додатковим устаткуванням і/або причепом, цей засіб праці повинен мати таку конструкцію або бути так устаткованим, щоб запобігти блокуванню.

Якщо такого блокування не можна уникнути, слід вжити всіх заходів, щоб звести до мінімуму небезпечні для працівників наслідки.

2.3. Якщо пристрої для передачі енергії до мобільних засобів праці можуть бути забруднені або пошкоджені через тертя об землю, слід передбачити пристрої для їх підвішування.

2.4. Мобільні засоби праці, які за нормальних умов експлуатації переміщуються разом з працівником (працівниками), повинні мати пристрої для обмеження небезпеки, що може виникнути у випадку нахилу або перекидання засобу праці, а саме:

захисні пристрої для запобігання перекиданню або нахилу більше ніж на 90°;

кабіни;

пристрої, які забезпечують у разі перекидання транспортного засобу утворення між його частинами і землею поверхнею вільного простору, достатнього для розміщення працівника (працівників);

пристрої, які утримують працівника таким чином, щоб він був недосяжним для частин транспортного засобу у разі його перекидання.

Ці захисні пристрої можуть бути складовими частинами засобів праці.

Вони не є необхідними, якщо засіб праці під час експлуатації є стійким і можливість його хитання і перекидання виключена його конструкцією.

2.5. Самохідні мобільні засоби праці, рух яких пов'язаний з небезпекою для працівників, повинні мати пристрої:

для запобігання ненавмисному приведенню в рух;

для запобігання наслідкам можливого зіткнення у разі одночасного руху кількох транспортних засобів на одній колії;

для гальмування і зупинки, а якщо це необхідно з міркувань безпеки - додатковий легко доступний або автоматичний аварійний пристрій для гальмування і зупинки у випадку відмови основного гальмівного пристрою;

пристосування для збільшення оглядового простору (якщо зона прямої видимості з місця водія недостатня для гарантування безпеки);

освітлювальні пристрої, що відповідали б характеру виконуваних робіт і забезпечували достатню безпеку працівників (якщо передбачається експлуатація цих засобів вночі або у неосвітленому приміщенні).

2.6. Якщо є небезпека виникнення пожежі в транспортному засобі, його причепі і/або загоряння вантажу, слід розмістити на засобі відповідне устаткування для боротьби з вогнем. Крім того, таке устаткування повинно також знаходитись у достатньо близько розташованих місцях.

2.7. Устаткування, яке керується дистанційно, повинно автоматично зупинятись, як тільки воно виходить за межі контрольованого простору. Якщо таке устаткування в умовах нормальної експлуатації може зіткнутись з працівником або зачепити його, воно повинно бути обладнане відповідними захисними пристроями, за винятком випадків, коли ця небезпека обмежена застосуванням інших пристроїв.

3. Додаткові вимоги щодо вибору вантажопідіймальних засобів праці

3.1. Засіб праці для тривалого використання, який використовується для підймання вантажів, повинен мати відповідну міцність і стійкість під час експлуатації; слід особливо звернути увагу на міцність і надійність несучих деталей, місць їх з'єднань, точок підвіски.

3.2. Машини для підймання вантажів повинні мати чітке позначення їх допустимої вантажопідйомності, термінів випробувань, прізвища осіб, відповідальних за їх технічний стан і, за необхідності, на щитку (табличці) - дані про допустиму вантажопідйомність для різних положень машини. Ці машини повинні бути оснащені пристроями безпеки для обмеження руху та ваги вантажів.

Пристрої для приймання вантажів повинні мати позначення, з яких можна було б визначити властивості цих пристроїв, знання яких необхідне для безпечної експлуатації.

Якщо засіб праці не призначений для підймання людей, проте існує можливість його неправильного використання з цією метою, на ньому повинні бути відповідні і добре видні запобіжні позначення і написи.

3.3. Машини, призначені для підймання або переміщення працівників, повинні мати конструкцію для запобігання:

падінню вантажопідіймального засобу;

випаданню працівників з вантажопідіймального засобу;

роздавлюванню, затисненню працівників або травмуванню внаслідок ненавмисного контакту з оточуючими предметами.

Крім того, необхідно забезпечити можливість безпечного вивільнення осіб, що знаходяться у вантажопідіймальному засобі, у випадку аварії.

Якщо з причин, обумовлених місцем встановлення засобу і різницею висот, існує вірогідність виникнення небезпеки відповідно до абзаців другого - четвертого цього пункту, навіть за наявності захисних пристроїв слід застосовувати канат з підвищеним запасом міцності і щодня перевіряти його стані.

VI. Вимоги безпечного проведення робіт із застосуванням засобів праці

1. Загальні вимоги

1.1. Засоби праці, які надаються у розпорядження працівників, а також у разі залучення до робіт учнів і студентів, повинні відповідати своєму призначенню для певного виду робіт і бути належним чином налагоджені з метою гарантування безпеки і захисту здоров'я працівників.

Під час вибору засобів праці, які мають бути застосовані, слід враховувати вимоги технічної документації, умови і специфіку робіт, а також наявні на робочих місцях фактори, що загрожують безпеці і здоров'ю працівників підприємства, і/або додаткові небезпечні фактори, пов'язані із застосуванням засобів праці.

Якщо немає можливості в повному обсязі забезпечити належну безпеку і захист здоров'я працівників під час застосування засобів праці, необхідно вжити відповідних заходів з тим, щоб максимально зменшити небезпеку.

1.2. Засоби праці слід монтувати, встановлювати, оснащувати, застосовувати і демонтувати так, щоб умови праці для їх користувачів та решти працівників відповідали вимогам нормативних документів з охорони праці і настановам виробника, зокрема необхідно забезпечити наявність достатнього вільного простору між рухомими деталями засобу праці і елементами навколишнього середовища, а також можливість безпечного підведення і/або відведення всіх видів енергії і речовин, що застосовуються або виробляються.

Необхідно вжити належних заходів для захисту засобу праці від удару блискавки, якщо умови його експлуатації пов'язані з такою небезпекою.

1.3. засоби праці повинні відповідати вимогам, зазначеним у розділі V цих Вимог, та вимогам відповідних нормативних документів і нормативно-правових актів з охорони праці.

засоби праці, безпечність яких залежить від умов монтажу, після монтажу і перед першим введенням у дію підлягають первинному випробуванню, періодичним випробуванням, а також випробуванню після кожного монтажу на новому місці або новому будівельному майданчику з тим, щоб забезпечити належну якість монтажу та функціонування цього засобу праці.

1.4. Засоби праці, що перебувають під дією впливів, які можуть спричинити їх пошкодження і призвести до небезпечної ситуації, повинні регулярно перевірятись і, за необхідності, випробовуватись уповноваженими на це особами відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Результати випробувань повинні бути письмово зафіксовані і підготовлені для надання уповноваженим органам на їх вимогу. Вони повинні зберігатись протягом часу, визначеного відповідними документами.

1.5. Якщо засіб праці тривалий час застосовується за межами підприємства, до нього прикладається відповідне підтвердження про проведення останнього випробування.

1.6. Якщо застосування засобу праці пов'язане з можливістю виникнення підвищеної загрози для безпеки або здоров'я працівників, мають бути вжиті необхідні заходи з тим, щоб:

даний засіб праці застосовувався тільки особами, за якими він закріплений;

ремонт, реконструкція, підтримання в робочому стані і контроль проводились тільки тими працівниками, в обов'язки яких це входить.

1.7. Працівникам має бути надана інформація, а за необхідності проводиться інструктаж щодо користування засобами праці, які застосовуються ними під час роботи.

Інформація і інструктаж щодо користування повинні містити як мінімум такі відомості щодо безпеки і захисту здоров'я:

умови користування засобом праці;

вірогідні поломки та порушення функціонування;

висновки, зроблені на підставі накопиченого досвіду застосування засобу праці;

першочергові дії у разі виникнення небезпеки.

При цьому мають бути враховані небезпеки, які створює засіб праці у своїй робочій зоні, а також такі особливості його конструкції, які здатні створити небезпеку навіть у випадку, коли цей засіб не використовується.

2. Додаткові вимоги безпечного проведення робіт під час застосування мобільних засобів праці

2.1. Керувати самохідними засобами праці можуть тільки ті працівники, які мають відповідне посвідчення на право керування цими засобами.

2.2. Повинні бути розроблені і затверджені роботодавцем маршрути та правила руху мобільного засобу праці у визначеній для нього робочій зоні.

2.3. Слід вжити організаційних заходів, щоб запобігти несанкціонованому доступу працівників - пішоходів у робочі зони самохідних засобів праці.

Якщо присутність працівників у робочій зоні самохідних засобів праці є необхідною для належного проведення робіт, слід вжити заходів, щоб запобігти травмуванню цих працівників засобами праці.

2.4. Пересування працівників на мобільних засобах праці з механічним або електричним приводом допускається тільки відповідно до призначення засобу у спеціально обладнаних для цього безпечних місцях. Якщо під час пересування машини на ній повинні проводитись роботи, швидкість руху повинна бути встановлена з урахуванням цього.

2.5. Мобільні засоби праці з двигунами внутрішнього згоряння допускається використовувати лише за умови, що обсяг і обмін повітря у приміщенні достатній для того, щоб

не виникла загроза для безпеки і здоров'я працівників.

3. Додаткові вимоги безпечного проведення робіт під час застосування вантажопідіймальних засобів праці

3.1. Вантажопідіймальні засоби праці, що можуть непередбаченим чином зміститися або демонтуватися, слід застосовувати з урахуванням характеру ґрунту таким чином, щоб була забезпечена стійкість засобу праці під час його експлуатації.

3.2. Підіймання працівників допускається тільки спеціально призначеними для цього засобами праці і додатковими пристроями та за умови виконання додаткових заходів безпеки.

3.3. Повинні бути вжиті заходи з тим, щоб жоден працівник не перебував під підвішеним вантажем та складовими частинами машини, які можуть опуститись або впасти.

Забороняється переміщувати підвішені вантажі над незахищеними робочими місцями, на яких можуть перебувати працівники.

У випадках, коли виконання вимог попередніх абзаців цього пункту неможливе через потребу забезпечити безперебійне виконання робіт, слід розробити і виконувати належні заходи щодо безпеки працівників.

3.4. Кріпильні засоби слід вибирати з урахуванням ваги та характеру вантажу, способу його закріплення, погодних умов, місця, де розміщений вантаж.

3.5. Кріпильні засоби слід зберігати таким чином, щоб була виключена можливість їх пошкодження і погіршення функціональних якостей.

3.6. Якщо два або кілька засобів праці для підіймання некерованих вантажів встановлені таким чином, що їх робочі зони перетинаються, слід вжити належних заходів, щоб запобігти зіткненням між вантажами і/або частинами засобів праці.

3.7. У разі застосування мобільних засобів праці для підіймання некерованих вантажів слід вжити заходів, щоб запобігти випаданню, перекиданню, зісковзуванню чи обриванню вантажів. Виконання цих заходів повинно контролюватись.

3.8. Якщо особа, яка обслуговує засоби праці під час підіймання некерованих вантажів, не може спостерігати за всією траєкторією вантажу ні безпосередньо, ні за допомогою додаткових пристроїв, для спостереження повинна бути призначена особа, яка має зв'язок з особою, що керує засобами праці, крім того, слід вжити організаційних заходів, щоб запобігти небезпеці травмування працівників.

3.9. Робочий процес повинен бути таким, щоб підвішений вантаж міг бути надійно закріплений.

3.10. Усі підіймальні процеси повинні в належному порядку розроблятися, проводитись і бути під наглядом таким чином, щоб була гарантована безпека працівників.

Якщо негабаритний вантаж повинен підійматись одночасно двома або кількома вантажопідіймальними засобами, слід розробити і застосовувати порядок щодо організації цього процесу, який забезпечує належну координацію дій операторів та обслуговуючого персоналу.

3.11. Якщо засіб для підіймання некерованих вантажів нездатний утримувати вантаж у разі часткового або повного припинення енергопостачання, необхідно вжити заходів, щоб уникнути небезпеки для працівників. Має бути забезпечена можливість опускання вантажу в цих умовах.

3.12. Підіймання некерованих вантажів на відкритому повітрі повинно бути припинене, як тільки погодні умови погіршаться настільки, що це може вплинути на безпечність функціонування устаткування і спричинить небезпеку для працівників. Слід вжити необхідних захисних заходів, особливо для запобігання падінню чи перекиданню засобів праці.

4. Додаткові вимоги безпечного проведення робіт на висоті

4.1. Для виконання робіт на висоті необхідно вибирати такі засоби праці, які здатні максимально забезпечити безпеку працівників протягом тривалого часу. Перевагу слід

віддавати засобам колективного захисту перед засобами індивідуального захисту.

Розміри засобів праці повинні відповідати характеру виконуваних робіт, передбачуваним навантаженням і вимогам безпечного користування цими засобами.

Вибір засобів доступу до робочих місць необхідно здійснювати з урахуванням частоти проведення робіт, їх тривалості і висоти розміщення робочих місць.

Вибрані засоби доступу до робочих місць повинні забезпечувати можливість швидко покинути робоче місце у разі виникнення загрози. На шляху від робочого місця і в зворотному напрямку повинна бути виключена небезпека падіння.

4.2. Використання драбин як робочих місць може бути допущено лише за обставин, коли використання інших безпечних засобів недоцільне через незначність ризику, короткочасність використання або особливості конструкцій, які неможливо змінити.

4.3. Використання канатів як засобів доступу до робочих місць і розміщення на них може бути допущено тільки тоді, коли оцінювання ризику показало, що роботи можуть бути виконані безпечно, а також у разі неможливості застосування інших, безпечніших засобів.

4.4. Облаштування робочого місця і вибір засобів праці необхідно виконувати, виходячи з оцінки ризику, масштабів і тривалості робіт, а також вимог ергономіки.

4.5. Відповідно до вибраних засобів праці необхідно розробити заходи безпеки під час користування ними. За необхідності слід передбачити засоби для запобігання падінню. Такі засоби повинні запобігати падінню, забезпечувати вловлення людини у разі падіння і звести до мінімуму вірогідність травмування при цьому.

4.6. Засоби колективного захисту від падіння повинні бути суцільними протягом усього шляху до робочого місця, за винятком лише пунктів входу на сходи або драбину.

4.7. Якщо для виконання певного специфічного виду робіт необхідно видалити засоби колективного захисту від падіння, необхідно вжити додаткових заходів безпеки. Початок робіт допускається лише після здійснення цих заходів. Після завершення або у разі тимчасового припинення робіт засоби колективного захисту від падіння необхідно повернути на попереднє місце.

4.8. Якщо зміна погодних умов здатна вплинути на безпеку виконання робіт на висоті, виконання цих робіт необхідно припинити.

4.9. Працівники, що виконують роботи на висоті, повинні пройти навчання відповідно до пункту 2.5 розділу II цих Вимог і спеціальний інструктаж щодо конкретного робочого місця, в тому числі щодо рятівних дій.

5. Додаткові вимоги безпеки під час користування драбинами

5.1. Драбини необхідно встановлювати таким чином, щоб забезпечити їх стійкість під час користування ними. Опори переносних драбин необхідно встановлювати на стабільній, твердій і нерухомій основі достатніх розмірів таким чином, щоб сходи були горизонтальними. Підвісні драбини (за винятком канатних драбин) необхідно встановлювати так, щоб вони не могли зсунутись або розгойдуватись.

5.2. Для запобігання зсуванню опор переносних драбин під час їх використання необхідно закріплювати їх верхні або нижні кінці, застосовувати спеціальні пристрої для захисту від зсування або інші рівноцінні засоби.

Драбину, призначену для підймання на робоче місце, слід встановлювати так, щоб її верхня частина виступала над поверхнею робочого місця на достатню відстань, якщо відсутні інші пристрої для надійного закріплення драбини. Під час користування драбинами, що складаються з кількох частин, або розсувними драбинами необхідно, щоб їх складові частини були нерухомо з'єднані між собою.

Драбини на колесах перед їх використанням мають бути надійно застопорені.

5.3. Драхини слід встановлювати так, щоб працівник у будь-який момент міг на них безпечно стояти.

6. Додаткові вимоги безпеки під час роботи на риштуваннях

6.1. Необхідно вжити заходів для запобігання зсуванню опор риштувань, зокрема шляхом закріплення опор на поверхні ґрунту, застосування спеціальних засобів для запобігання зсуванню або інших рівноцінних заходів.

6.2. Основа, на яку спирається риштування, повинна мати достатню несучу здатність, щоб забезпечити стійкість риштувань.

6.3. У разі використання мобільних засобів праці під час роботи на висоті необхідно запобігти їх непередбачуваним переміщенням шляхом застосування спеціальних пристроїв.

6.4. Настили на риштуваннях повинні мати такі розміри, форму і спосіб розміщення, які здатні забезпечити безпечне виконання працівником передбачуваних робіт і витримати очікувані навантаження. Складові елементи настилу під час нормальної експлуатації мають бути закріплені і не зсуватися з місця. Між елементами настилу і вертикальними частинами засобів колективного захисту від падіння не повинно бути небезпечного проміжного простору.

6.5. Ділянки риштувань, які не готові до користування ними, наприклад, під час спорудження, розбирання чи перебудови риштувань, необхідно позначити знаком загальної небезпеки відповідно до Технічного регламенту.

7. Додаткові вимоги безпеки під час виконання робіт із застосуванням канатів

7.1. Якщо для доступу до робочого місця і розміщення на ньому використовуються канати, необхідно дотримуватись таких вимог:

система повинна мати принаймні два окремо один від одного закріплені канати, при цьому один з них використовується для підймання, спускання або утримання людини (робочий канат), а другий є засобом безпеки (страхувальний канат);

працівники повинні мати і застосовувати надійне спорядження, з'єднане зі страхувальним канатом;

робочий канат повинен бути оснащений надійним засобом для з'єднання з ним і від'єднання від нього, цей засіб повинен містити автоматичну систему, яка запобігала б падінню працівника у випадку, якщо він втратить контроль за своїми діями;

інструменти та інші пристрої, якими має користуватись працівник, повинні бути прикріплені до спорядження, сидіння або спинки сидіння працівника;

роботи мають бути належним чином сплановані і виконуватись під наглядом, щоб за потреби мати можливість надати працівникові необхідну допомогу.

7.2. У разі виникнення обставин, за яких застосування страхувального каната може призвести до підвищення рівня небезпеки, може бути допущене використання тільки робочого каната за умови, що будуть вжиті додаткові заходи для запобігання небезпеці.

**Голова Державної
служби гірничого нагляду
та промислової безпеки України**

О.І. Хохотва

Публікації документа

- **Офіційний вісник України** від 16.03.2012 — 2012 р., № 19, стор. 37, стаття 716, код акту 60710/2012